

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 8

Tilleggsspørsmålnr. *Kraturfor.*Emne: *Brom.*Oppskr. av: *Laurids Eriksson*(adresse): *Narvik*Fylke: *Vest Agder.*Herad: *Hidra.*Bygdelag: *Østre Hittøy.*Gard: *Konrås.*G.nr. *26.* Br.nr. *Kringsjø.*A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *Av da eg ha seet å høirt i miti*B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke): *som bygde sage granstokk.**Fødd 1876.*

SVAR

*Brom, bromteig, å bromstok, å der nokk få i Flkjord
sjø å lands bygda som veit ka å for någe. Brom å
blåber ris. På akka besteforeldres ti va brom ein stotta
i fornåu i vårkreppa te å berga live på da arme Kratur,
som ma si mjelk hadde lige stor del som koder te mjøl
ma å få besteforeldra, foreldra, å da unge par ma sine små
bodu, å flokk å mindre søsken, å tjenestjenta, for der va
liden sjøfart å udvandring, å ingen fattig kasse. i oldefars
tid, dagløn 1/2 mark (40 øre.) å yders lide arbei i by hell
på laun, i bestefar ti, dagløn ein mark, i fars ti, ein krone daen,
i 1890 - kr. 1 1/2 i dagløn, så nåtia må je vinna å småbrøgen
ein rett tanke om deira kamp for tilværelsen, dei sjal sae
at vorkørre måtte liga dei, nå hann ga dei så go sin avl
kodu, mjelk, å ungeflokk. Her på Hittøyna, den største øy i
Vest Agder, å der på Østre øy någa mindre bromteia lør
å der, Men i Alesund forestoga på Hidra fastland, å på
Andabeløy i Ness, å hellest om i stoga, quo blåber ris brom
Knehogt i store vidda. Då gar opsidderan te for ca. 100 år
sian hadde sameie, å sameide i hūmark, va da ma
bromteig, å bromstok, som flakkene ma den 15. årh. e. m. høge
bulyng som dei åra, at hobmann på garen (Den som satt
ma hovedbile) han va styre for å dela teigane mellom
opsidderan, å ellers styre på garen for alles ne å vell
jinnom åre, å garfolk va stort seet enige å fredelige i
eldre tid, Utan styre ville folk bli som ein flokk søne,
kvar jekk seun vei - meinte dei gamle -*

2.

Nå' snøen bråna å jekk, for folkje a i mark a hei
me lynnja på langorv a slo bromen a mitt på for at
den ikke sto på merjetrakt så at rise på et par år
kunne ronna oppatte, dei holt da vinterfriske grane
ris for et godt for, men bulyng va best. Kreatur edlike
jiftige planta, som blåfimm, rorbjelle, o.a. På sūn-
merbeide ad ikke krotture blåberis, om vinter nappa
sønen någa toppa. Folk iindras da om rise kunne vera
någe jiftig - i skogav va blåberan någe lange å sūr-
lige - på åbe tereng, mest ronne, å søde. Nå dei slo skog
å der va ei flakka me bulyng att me, hell ronna, å
kratt, så hadde dei me seg sigd å skar ristknopp
Ca. 15. a 20. c.m. langt ris, samla da i bareplagge å
kalla altihot for brom, å her på Østre Hittroy me
moje blanna lūstog å lynnvidda, å blåberise någe
fort, så stuttov va lagelig te brom å ristknopp.
Bareplagge va våren å stry-hell bonnen a best,
sama som bareplagg te bulyng å steinmase
te omebreitle i Kalnegare, te Kalvetalle, (Go hebd.)
Plagge va ront, å nå samantrakt me trekkelann
någe oppe, va lynn Ca. 2. m. i tværmål, å tyngde Ca.
30. kg. (vågsa byr). I Hydra som i andre kupert
lygda der ein knopt kann komma fram me best,
me ein bera byr i byntag på rygg - ja der va
heilt te mi badndowsti i 1880, åran moje okna å
sūt for å holla liv i krotturen i vårkrappa. nå fore
i loa tog slutt. Garfolk hadde da for sjikk, hell gamal
vane, å gå te kræande om Lördagskvellen å prata
om gått å ront i gamle dae. Omkring 1890 jekk do nast
mod den nye ti, indenom bibelkonstab å folkesjikk
te da bedre, å meir letvindt i tilværelse. Kvær
sommer stragt for Jonsoz Kava Kvinnfolkann fra tilig
te seint om dag i lian me solide lūsida å sjera krist
fra kratt å ronna, å me mindre sigda kalla grassigd,
te å sjera i ripse, å tofse, å mellom tre, å steina, å
der tre jire ngagu, hell sto i vei for farsel, da
hogde mannen dei ner å kvista dei. Kvinnfolkann

3rom a
Krotur for -
Ark-2-

Kvinnfalkan tog så greina for grein me vinstre nave, a
 holt tykkjennem opp, a me ein bastandig karte sigd,
 (Sja folkemuseet "Fedreminner" i Pasveg for alle slags
 gamledags sigda-) i hogre nave, karta (Hagg.) loitkrist
 a greina, kvistan omkring 75 cm. lange, samla dei a lae
 rise me topp ein veg, i sma knippa, store som kodubann-
 tog sa et myjgt ris raut krar, mitt pa, slo ein hallknive
 sa topp lagte knippetopp, drog sa fast te me hejje nava,
 da ga fast beknib, dei loirisknippanu kaltes da loitkjerr,
 dei var dei heim i ryggbyre. Botn i loene va udveida, a
 den va tetrampa grusjor, men fri for mygg i loie (Som
 a livsfarlig a je krotur) (Asmativaste) sa lae dei onnejsve
 (Friske loingreine) pa botnen a loa, sa sette dei loit-
 kjerran me rodennen ner pa onnejsveen ifra vegg
 me dor te floren, pa enne i ra, Ca. 1/4 part a lovidda. a sa
 meir loitkjerr i hogd, stans som nebut pa enne pa kvai-
 andre, dei Ca 5. fod hige loemura mist opp a enkel stein,
 va nage abne, sa loittrakk jonnens miran jore att
 loit itje blei sjand, a hoi forside kjert, itje mygla,
 Sag de ud te inner, sette dei kjerr inn omna tegsjegg av
 luis. loe, helles a anna udskad, a i udloe, a i sval a flor
 mens den sma loitkrist a lignas hadde dei inn pa flortrav,
 lave, a stovtrevn ove lave, a loitst trav ove loa,
 loise bor som lag pa slade (Gamle navne pa namatrisl.)
 i tre, Rodlokkjen fi choggen kalla bjeltje. (Fartoi)
 kranbjelte, tyssendetsbjelte, deksbjelte, o.a. Sa timre-
 stokk. avanfor va nebranna, da tyfke pa grein va
 brann, sa stratta, minst va strengling, sa ris. Slanke
 tre som flaggstong, heite slade, mindre sladna, mindre
 heite stovr, mindre va staji, mins ein stav. (Kjopp)
 Lignas torke fort for straan a hole. (Ymod Sola a kiofaste)
 Loit trengde an bare a bogna. (Hallkjort.) sa kom de
 leggas i staen i loa. Bana lide grunn regn vil skae
 hell jorra lignas, a loie, svart - a sann sjikka itje
 sjikkelige folk seg for. Straggloist a krotur pa bas
 ga dei ruskedoi. Loie kjerr, a builyng, a alle sjikke-
 lige folk hadde alti hoista ei mengd me kjerr a loit

4.
Så de fore vara te langt ild på vinteren, lag de te
våren, ville Kristan bli for kjørre å hare te å tygga.
Om vinteren hogg folk sen brennere i li, og så da va
alle i hus me nærsom mora å dei minste, så kapp dei
risgreinen a, å leste byra på tag, å lae dei i lag på
bagtune, så holt dei seg ei go stum friske i vinterfylen,
mens dei krør dag på tüne karta av krist, å da kom.
Kjydnamn lett tygga Krist (tykke som blyant.) for kjyd-
tygde krist her en sønen. Om våren vade som nebu
hulvuglum å stav, som folk lida på, men fortilig
id i luumark, så blei der alti dreien vardoie her
i dei gamle vardoiehalen i markja, Engliod (agerevintoi)
gikk helst te nybare, å Kalv, å stud, som krør
lone hadde å slakta te krør fyl, å gått hoi
matte sønen ha om våren tilig, å nå dei sko
lamma så lamman blei kraftige. Ogne av kodu,
å lete kodu, sto et par dogn i varmt vann å briste.
seg opp, å så toa, (Hå) et dogn i varmt vann, da
va gått for om vinteren, som ga sjelt, men alti
någe groiba kveint kodu, (Samsmjöl) blanna
i lytten. Bikkra lytte store som vannbytte,
å steintunge, så dei matte berast på åg, å kæn
anna da tongue åg jekk å sleid dobbel kroget.
lida som ein latinsk S - å sae høst: Gud sje lar!
nå dei om vår hadde fått slept kjydnamn i markja,
Moje hjelp hadde okkas fedre i at dei sydde, å sola
seg lette lodda te gå på frisa mark dei halvfjering
lange veie i stog, hei, å mark, å henta brom, å alt nedst.
Arheie ga nokk varme, men folk hadde moje koste
å snie i eldre te, å da ville de være gått i brauslett
me ei varmemflaska me pirikum parium te, å
krøize seg på. Bestemor tog seg någe draba nafta
å bestefar, någe sjenerer me staitpebber i, nå dei
kom heim frå brom å langslätt. Dette å någe frå
okkas fedres liv koss dei viste å snytte Guds gaver
ide i den frie natur nå dei mest trengde de for
sine husedyr, te gode for seg sjel, å dei mange ongan
i farne dae, at komme leva gla å fornoid.